

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kelan lausunto maakunta- ja sote-uudistuksesta sekä siihen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista

Valtiovarainvaliokunta
Kuuleminen 20.4.2018

Teema: Taloudellisten vaikutusten ja rahoituksen näkökulma sekä uudistukseen liittyvät keskeiset haasteet ja riskit.

Maakunta- ja sote-uudistus ja Kela

- Parhaimmillaan maakunta- ja sote-uudistus saavuttaa tavoitteensa ja tuottaa ne hyödyt, joita uudistukselta toivotaan. Tämä riippuu hyvin pitkälle siitä, miten lainsäädäntöjä tarkennetaan ja suunnittelua ja toimeenpanoa edistetään. Edelleen monet sekä valtakunnallisista että maakunnallisista ja paikallisista rooleista ovat avoimina.
- Kela toteuttaa mm. Kanta-palveluihin parasta aikaa pakollisia maakuntarakenteesta sekä sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämislaita johtuvia muutoksia, varsinaiset uudet Kelan tehtävät liittyvät enimmäkseen hallituksen esitykseen 16/2018 vp eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Näin ollen lausunnon näkökulmat ja erityisesti pykäläkohtaiset muutostarpeet keskittyvät tuohon hallituksen esitykseen.
- Kelan tämän hetkiseen ydintoimintaan liittyvät monikanavarahoituksen yksinkertaistamisen kautta tulevat muutokset puolestaan eivät ole nyt käsiteltävinä olevien lainsäädäntömuutosten kohteena mutta Kela tuo esille tärkeimmät niitä koskevat näkemykset.

Kelan uudet tehtävät

- Uudistus tulee merkittävällä tavalla muuttamaan myös Kelan rooleja tulevaisuudessa. Kela rakentaa parasta aikaa sosiaali- ja terveysministeriön ohjaaman kokonaisarkkitehtuurityön kautta valinnanvapauden tiedonhallintapalveluja sekä suoran valinnan palvelujen maksatuksen järjestelmää.
- Tietojärjestelmäkokonaisuus tulee rakentumaan Kanta-palvelujen rinnalle ja mahdollistaa kansallisen tietovarannon, jonka kautta valinnanvapauden kansallisesti tarvittavat tiedot liikkuvat yli maakuntarajojen. Tietojärjestelmätyötä tehdään vaiheittain ja ensimmäisenä vaiheena on tarkoitus tukea vuonna 2018 käynnistyviä valinnanvapauden pilotointeja tuottamalla riittävät tiedonhallintapalvelut kaikille toimijoille, asiakkaille, maakunnille sekä palveluntuottajille.

Uudistuksen vaikutukset Kelan etuuksiin

- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vaikuttaa myös Kelan toimeenpanemiin etuuksiin. Reformiministerityöryhmän linjauksen mukaan maakuntien järjestettäväksi ja/tai rahoitettavaksi voisi koota useita Kelan hoitamia tehtäviä. Maakunnille voitaisiin siirtää portaittain järjestämis- ja rahoitusvastuuta muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon matkoista. Yksityisen sairaanhoidon korvaukset päättyisivät siinä vaiheessa, kun sote-keskukset ovat saaneet toimintansa täyteen mittakaavaan 2022. Kuntoutuspsykoterapiassa ja vaativassa lääkinnällisessä kuntoutuksessa järjestämisvastuu siirrettäisiin maakunnille kuntoutuskomitean ehdotuksia mukaillen vaiheittain kokeilujen kautta. Kokeilut on tarkoitus käynnistää vuoden 2020 alussa ja tavoitteena on toteuttaa siirto vuonna 2022. Lääkehuollon ja lääkehoidon linjaukset valmistellaan meneillään olevien selvitysten valmistuttua.
- **On välttämätöntä**, ettei sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksesta rahoitettavien etuuksien lakkauttaminen **heikennä asiakkaiden asemaa eikä hoidon ja kuntoutuksen saamista**. Asiakkaiden aseman turvaamiseksi uudistus tulisi toteuttaa **asteittain** vasta sen jälkeen, kun sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen toimivuus on varmistettu. Etuuksiin liittyvien muutosten vaikutusten arviointi täsmentyy, kun linjaukset selkiytyvät.

Uudistuksen vaikutukset Kelan etuuksiin

Etuudet	Saajat	Korvaukset euroa	Kustannukset euroa
Lääkkeet ja vastaavat valmisteet	3 036 110	1 386 661 036	1 938 802 120
Lääkäripalkkiot	1 542 388	56 186 311	351 859 900
Hammashoito	997 680	52 454 698	354 257 016
Tutkimus ja hoito	1 179 336	40 292 647	294 427 479
Matkat	573 479	279 669 313	325 390 714

Uudistuksen vaikutukset Kelan etuuksiin

Kuntoutuksen lakiperuste	Saajat	Kuntoutuspalvelu- kustannukset euroa	Kustannetut toimenpiteet	Kustannukset toimenpidettä/päivää kohti
Yhteensä	108 670	336 690 760	130 507	2 580
Ammatillinen kuntoutus	20 369	31 755 181	22 621	1 404
Vaativa lääkinällinen kuntoutus	30 744	192 100 157	43 815	4 384
Kuntoutuspsykoterapia	36 654	67 441 220	36 732	1 836
Harkinnanvarainen kuntoutus	24 621	45 480 001	24 887	1 827
Ei tietoa	2 452	-85 799	2 452	-35

Uudistuksen vaikutukset Kelan etuuksiin

	Saajat	Maksetut etuudet euroa	Korvatut päivät	Kustannukset e toimenpidettä/päivää kohti
Kuntoutusraha	40 735	111 730 417	3 446 988	32,41

Kelan henkilöstön aseman turvaaminen

- Asiakkaiden omavastuut sairaanhoitovakuutuksen korvaamisessa yksityisissä palveluissa olivat suuria (n. 80 %), mutta jos samat palvelut siirtyvät maakuntien rahoitettavaksi, muuttuu mekanismi ja siten asia tulisi huolella suunnitella, jotta asiakkaat ja kotitaloudet eivät joudu raskaaseen kustannusvastuuseen esimerkiksi asiakasmaksujen kautta.
- Kelan tehtävien muuttuessa ei olla linjattu, mitä periaatteita Kelan toimihenkilöiden asemaan tullaan soveltamaan sote- ja maakuntauudistuksessa. Kela toteaa, että myös Kelan suhteen tulisi noudattaa liikkeenluovutusta koskevia periaatteita vastaavasti kuin kuntien henkilöstön osalta. Tästä tulisi säätää viimeistään monikanavarahoituksen yksinkertaistamista koskevien lainsäädäntömuutosesitysten yhteydessä.

Sote-uudistus ja Kelan roolit

Rooli säilyy tai vahvistettu

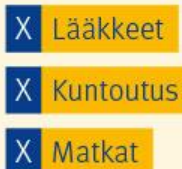
Rakentaa tietovarantoa

Kansallisen tietovarannon ja valinnanvapauden tiedonhallintapalvelun toteutus

Hoitaa valtakunnallisen maksuliikenteen

Kapitaatiokorvauksen maksatus maakunnilta palveluntuottajille

Etuuksien valtakunnallinen toimenpano

Lääkkeet, kuntoutus ja matkakorvaukset ovat edelleen Kelan tehokkaassa toimeenpanossa

Mahdollisia uusia rooleja

Ohjaa ja neuvoo asiakasta monikanavaisesti

Auttaa maakuntia ohjaamaan asiakkaita valinnanvapauden toteuttamisessa

Neuvoo ja viestii muutoksesta

Vahvan ja systemaattisen kansalaisviestinnän toteutus eri viestintäkanavissa

Moniammatillinen asiakkaan palvelu

Eri etuuksien asiantuntijat mukana yhteistyössä kokonaisvaltaisessa palvelujen kartoituksessa yhdessä maakunnan kanssa

Tarjoaa tietopalveluita

Valinnanvapautta koskevan raportointi- ja tilastotiedon tuottaminen ja hallinnointi

Tarjoaa järjestelmiä

Rahoituksen toimeenpano tai mahdolliset rahoituksen toimeenpanojärjestelmät maakuntien käyttöön

Valinnanvapaus on valtakunnallista

- Valinnanvapauden valtakunnallisuus ei ole riittävällä tavalla huomioitu ja raamitettu esitysluonnosta kirjoitettaessa. Esityksessä toivottaisiin huomioitavan se, että useat yksityisen puolen palveluntuottajat ovat valtakunnallisia, kun taas julkisen puolen toimijat eivät. Tämä voi tullessaan tuottaa arvaamattomia muutoksia sosiaali- ja terveyspalvelujen markkinoille.
- Palvelujen valikoima, niiden sisältö, laatu sekä hinnat tulisi määritellä eli taksoittaa ja tuotteistaa riittävän tarkalla tasolla valtakunnallisesti. Tämä johtuu ensinnäkin valinnanvapauden valtakunnallisuudesta: palvelujen on oltava vertailukelpoisia koko valtakunnan tasolla.
- Valtakunnallinen määrittely on välttämätöntä, jotta asiakkaan näkökulmasta palvelujen sisältö ja saatavuus sekä vertailukelpoisuus olisi mahdollista. Myös palveluntuottajien näkökulmasta valtakunnallinen palveluluokittelu olisi merkittävä asia, koska muutoin jokainen palveluntuottaja joutuu ylläpitämään omia maakuntakohtaisia tuotteistuksiaan. Valinnanvapautta koskevan hallituksen esityksen mukaan maakunnat voivat niin halutessaan järjestää palvelut itse yksityisen puolen palveluntuottajien sijaan, mikäli palvelujen tuottaminen tulee näin järjestettynä kokonaistaloudellisesti kustannustehokkaammiksi. Tämän saadakseen selville maakunta tarvitsee selkeää vertailutietoa palveluista ja niiden hinnoista ja palvelujen sisällöt tulee olla vertailukelpoisia, jotta maakunta voi päätöksen palvelujen tuottamisesta tehdä.

Asiakkaan ohjaus ja neuvonta

Sote- ja maakuntauudistus muuttavat merkittävästi kansalaisen ja organisaatioiden toimintakenttää sote-palveluiden tuottamisessa ja hyödyntämisessä. Toimijoita on paljon, maakuntien rooli on uusi ja jo sote-keskus palveluvalikoimineen itsessään uudenlaista toimintaa puhumattakaan muista valinnanvapauden elementeistä. Toimijat tarvitsevat tukea ja neuvontaa perinteisen ajanvarauksen, kiireellisen hoidon ja muun sote-ammattilaisten tekemän työn ohella myös hyvin yleisellä tasolla. Myös kansalliset digipalvelut ja -kanavat nostavat neuvontatarpeen yhä enemmän myös kansalliselle tasolle.

Kela voi ottaa kuormaa pois maakunnilta ja ottaa roolin geneerisessä ohjauksessa ja neuvonnassa menemättä sosiaali- ja terveydenhuollon prosesseihin.

Kustannustehokkuuden näkökulmasta hyötyjä ja säästöjä tuottava ratkaisu.

Kelan vastuulla olevan maksuliikenteen toteuttaminen ja kiinteän korvauksen tarvepainotukset

- Kela vastaa hallituksen esityksen 74 §:n mukaisesti valinnanvapautta koskevan lain mukaisiin suoran valinnan palvelujen korvauksiin liittyvän valtakunnallisen maksuliikenteen hallinnoinnista ja teknisestä toteutuksesta sekä määrittelee yhteistyössä maakuntien kanssa yhtenäiset menettelyt korvausten maksatuksessa. Suoran valinnan palvelujen kiinteästä korvauksesta säädetään puolestaan hallituksen esityksen 65 §:ssä, jonka mukaan suoran valinnan palveluntuottaja saa jokaisesta listautuneesta asiakkaasta maakunnan määrittelemän kiinteän korvauksen, jonka suuruus perustuu tarvetekijöihin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vastuulle kuuluu tarvetekijöiden painokertoimien määrittely.
- Hallituksen esityksen 77 pykälän mukaan valinnanvapauden tiedonhallintapalveluihin kuuluu asiakkaan valinnan toteuttava palvelu, jonka välityksellä asiakas voi ilmoittautua haluamansa suoran valinnan palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön ja maakunnan liikelaitoksen ja sen palveluyksiköiden asiakkaaksi. Asiakkaan valinnan toteuttavan palvelun toteuttamisesta vastaa Kela, joka on myös näiden tietojen osalta muodostuvan henkilörekisterin rekisterinpitäjä. Asiakkaan valinnan perusteella Kelalle syntyy siten tieto asiakkaista, jotka ovat listautuneet tietylle palveluntuottajalle.

Kelan vastuulla olevan maksuliikenteen toteuttaminen ja kiinteän korvauksen tarvepainotukset

- THLn määrittelemien tarvetekijöiden painokertoimien ja palveluntuottajan valinneiden asiakkaiden määrän perusteella Kela laskee palveluntuottajalle maksettavan kiinteän korvauksen. Valtakunnallisen maksuliikenteen hoitaminen eli maksatus kullekin palveluntuottajalle tapahtuu yhteissummuna, josta ei ole mahdollista erottaa yksittäisen henkilön tietoja tai tarvetekijöitä. Kansaneläkelaitos korostaa, että kiinteän korvauksen maksatuksessa ei käytetä tietoa siitä, käyttääkö asiakas palveluja. Palveluntuottajien rahoitus on siten erillinen asiakkaan varsinaisesta hoitoprosessista.
- Valinnanvapauden alkaessa kiinteän korvauksen tarvetekijöiksi on esitetty asiakkaan ikä, sukupuoli sekä se, onko asiakkaalle myönnetty lääkkeiden erityiskorvausoikeus. Asiakkaan ikä ja sukupuoli saadaan em. Kelan rekisterinpitoon kuuluvasta suoran valinnan henkilörekisteristä. Asiakkaan maakuntatieto saadaan väestötietojen rekisteristä. Lääkkeiden erityiskorvausoikeustiedot saadaan Kelan etuusrekisteristä. Kela esittää, että hallituksen esitystä tarkennetaan tarvittaessa siten, että kaikki tarvetekijöiden laskennassa tarvittavat myös myöhemmin määriteltävät tiedot ovat käytettävissä Kelalle maksuliikenteen toteuttamista varten säädetyissä tehtävissä. Kela esittää lisäksi, että valtakunnallista maksuliikennettä koskevaan 74 § lisätään, että Kela on tässä tehtävässä syntyvien henkilörekisterien rekisterinpitäjä.

Kelan vastuulla olevan maksuliikenteen toteuttaminen ja kiinteän korvauksen tarvepainotukset

- Kela pitää erittäin tärkeänä sekä kansalaisten luottamuksen että Kelan palvelutoiminnan toteutuksen kannalta, että sekä lainsäädännössä että käytännön toimenpiteissä, erityisesti valtakunnallisen maksuliikenteen tietojärjestelmien ja henkilörekisterien toteutuksessa, varmistetaan tietosuoja-asetuksen vaatimukset.
- Sosiaali- ja terveysministeriön, Kelan ja tietosuojavaltuutetun välillä on tästä syystä sovittu 18.4.2018, että Kela ja STM valmistelevat tietosuojavaltuutetun toimiston ohjauksessa ehdotuksen tarvittavista tarkennuksista valinnanvapautta koskevaan hallituksen esitykseen rekisterinpidon ja siihen liittyvien vastuiden osalta. Lisäksi Kela tarkentaa tietojärjestelmien ja rekistereiden tietosisältöjen sekä järjestelmien hallinnoinnin toteutusta siten, että tietosuoja-asetuksen edellyttämät toimenpiteet on asianmukaisesti järjestetty.

Uudistuksen riskeistä

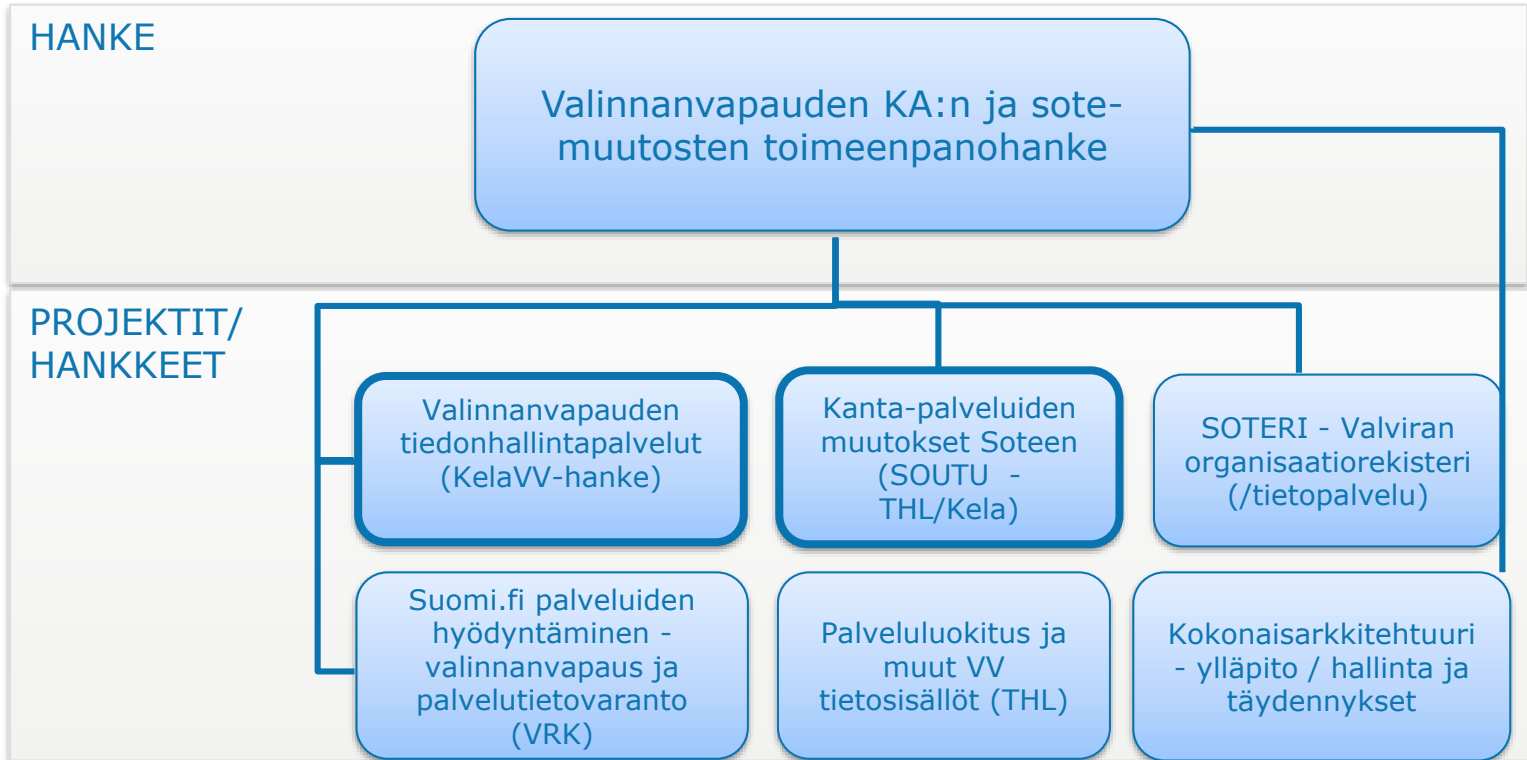
Maakunta- ja sote-uudistuksen riskeistä suurin liittyy aikatauluun. Kelan näkökulmasta uudistuksen voimaantulo on liian tiukka ja ensimmäisten muutosten aikataulua tulisi siirtää vähintään vuodella eteenpäin. Tietojärjestelmien tavoitetila tähtää 2020 -luvun puolivälin tienoille ja siten voimaantulo- ja siirtymäsäännökset tulisi muuttaa tämän mukaan etenemään vaiheittain ja halliten muutokseen liittyvää riskienhallintaa vastaavaksi.

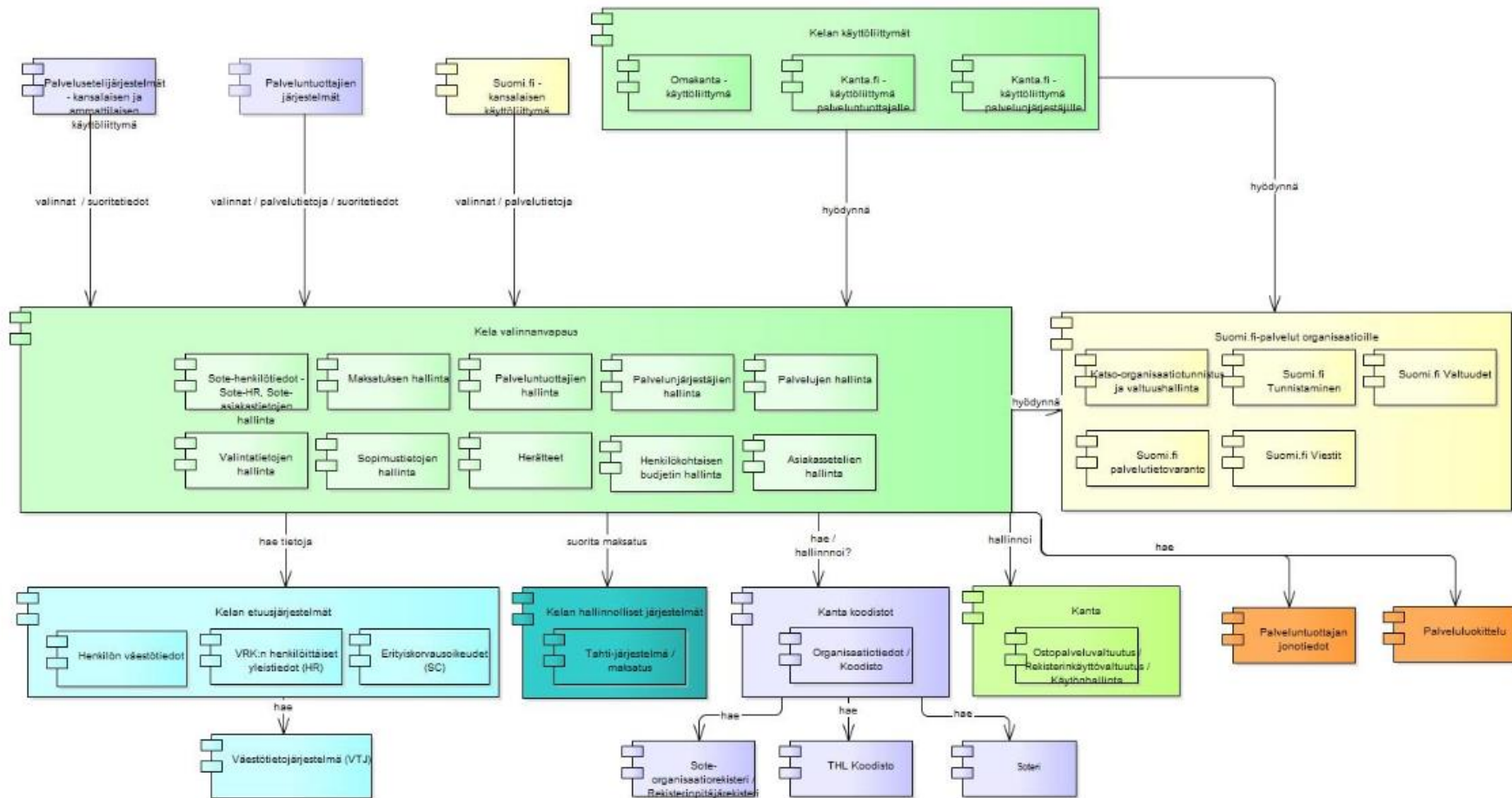
Myös pilotointeja koskevaa aikataulutusta tulisi vaiheistaa varsinaista valinnanvapautta koskevaa lainsäädäntöä ja sen voimaantuloa vastaavaksi. Maakuntien liikelaitosten aloitusajankohtaa sekä sote-keskusten käynnistymistä tulisi synkronoida samaan ajankohtaan. Myös suun terveydenhuollon yksiköiden osalta tavoitetilaa ja siirtymävaiheen ratkaisua tulee yhteensovittaa. Siirtymäkauden ratkaisut poikkeavat vahvasti tavoitetilan ratkaisusta ja siten tämä kokonaisuus tulisi pohtia tarkemmin, kannattaako siirtymävaiheen ratkaisua kokeilla, jos tavoitetila poikkeaa siitä vahvasti.

Sote-uudistuksen toimeenpanohankkeet Kelassa

Sote-muutosten toimeenpanohankkeet

Soutu - hankkeen sisältö

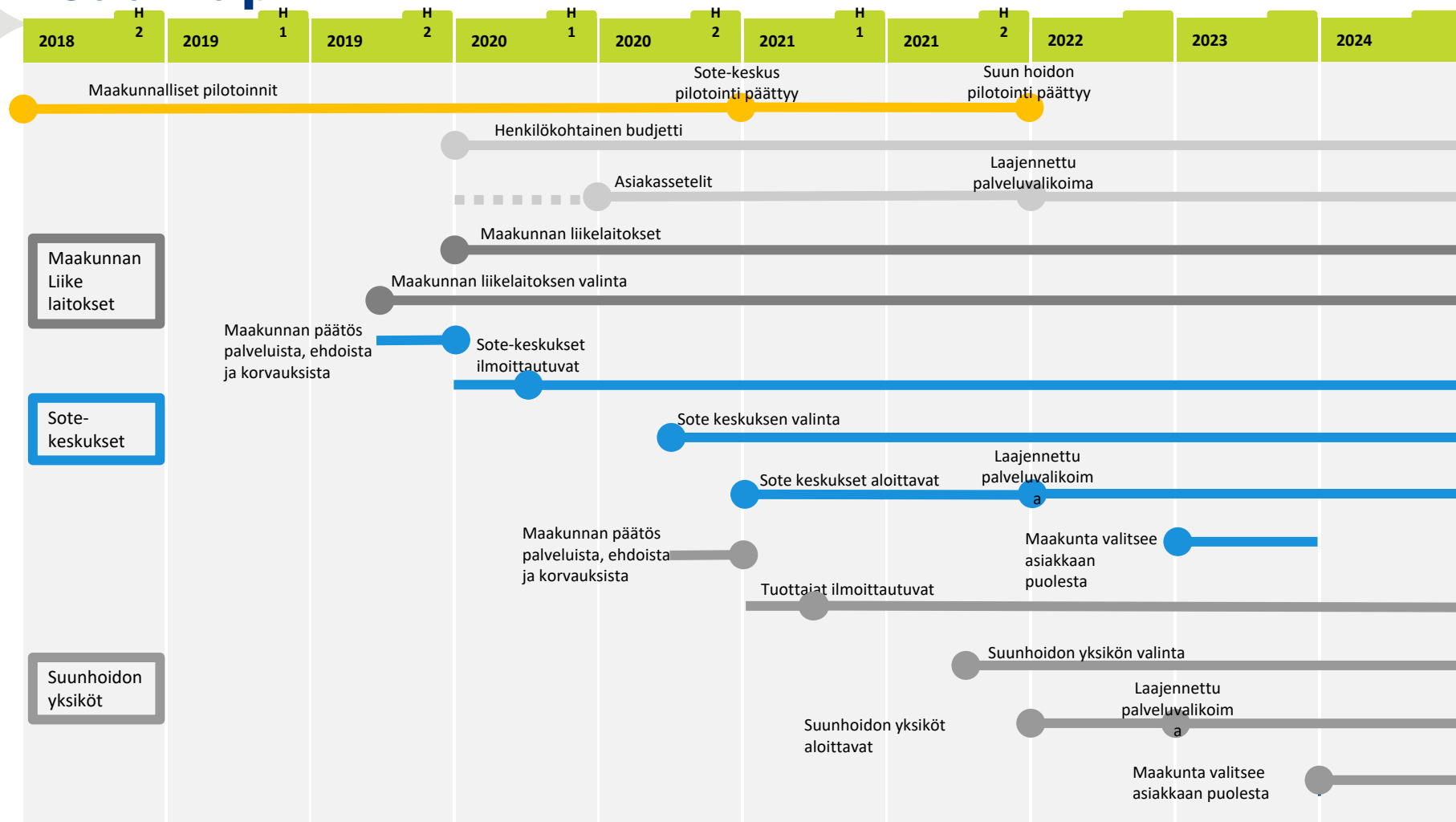
- Sote- ja maakuntauudistuksen aiheuttamien muutosten toimeenpano Kanta-palveluissa
- THL Operin ja Kelan Kanta-palvelun yhteinen hanke
- Hankkeessa **toteutetaan Kanta-järjestelmiin ne muutokset**, jotka on kirjattu lakiluonnoksiin
 - maakuntalaki
 - sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki
 - valinnanvapauslakia siltä osin, kuin siinä määritellään Kanta-palveluihin toteutettavat ratkaisut
- sekä
 - asiakastietolain kautta kirjattuja muutoksia

KelaVV-hanke - Valinnanvapauden tiedonhallintapalvelut

- Kela toteuttaa sote-valinnanvapauskokonaisuuden, johon sisältyvät seuraavat tiedonhallintapalvelut ja kokonaisuudet:
 - Tuottajahallintapalvelu
 - Palveluntuottajien ilmoittautuminen
 - Maakunnan ja palveluntuottajien väliset sopimukset
 - Asiakkaan valinnan toteuttava palvelu
 - Sote-keskuksen ja suunhoidon yksikön valitseminen
 - Kela tarjoaa käyttöliittymät ja rajapinnat
 - Maksatus palveluntuottajille
 - Suoran valinnan palveluiden maksujen laskenta
 - Maksujen välitys maakunnilta palveluntuottajille
 - Palvelutuotannon seurantapalvelu
 - Palveluntuottajien ilmoittamat tiedot asiakkaan saamista palveluista
 - Palvelun tuottajien yhteiskuntavastuun tietopalvelu
 - Taloustieto ym. yksityisistä palveluntuottajista
 - Henkilökohtainen budjetti ja asiakassetelit
 - Kansallisen tason tiedon kerääminen palvelusetelijärjestelmistä
 - Neuvonnan ja tuen hoitaminen
 - Kansallisen tason yleisneuvonta Kanta-neuvonnan ohessa
 - Tunnistautumattoman asiakkaan neuvonta sisältäen chat-robotiikan

Roadmap

Luonnos

Kiitos!

Lisätietoja:

Marjukka Turunen

marjukka.turunen@kela.fi